EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 9.3.2012.
COM(2012) 99 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI,

kā tiek piemērota Direktīva 94/80/EK par to, kā tiesības balsot un kandidēt pašvaldību vēlēšanās izmanto Savienības pilsoņi, kas dzīvo dalībvalstī, kuras pilsoņi tie nav

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI,

kā tiek piemērota Direktīva 94/80/EK par to, kā tiesības balsot un kandidēt pašvaldību vēlēšanās izmanto Savienības pilsoņi, kas dzīvo dalībvalstī, kuras pilsoņi tie nav

1. IEVADS

Pilsoņus tieši ietekmē lēmumi, ko pašvaldības katru dienu pieņem ekonomikas, sociālajā un kultūras jomā. Pašvaldības ir iedzīvotājiem vistuvākais pārvaldes posms. Piedalīšanās pašvaldību vēlēšanās, lai balsotu vai kandidētu, ir pamattiesības, kas noteiktas Eiropas Savienības Pamattiesību hartas[1] 40. pantā; tā ļauj pilsoņiem iesaistīties demokrātiskajā dzīvē un ietekmēt lēmumu pieņemšanas procesu. Turklāt šāda piedalīšanās rada iespēju ES pilsoņiem, kas dzīvo dalībvalstī, kuras pilsoņi tie nav, labāk integrēties viņu uzņēmējvalsts sabiedrības politiskajā un sociālajā dzīvē.

Saskaņā ar tādiem pašiem noteikumiem, kādi paredzēti Hartas[2] 40. pantā, LESD[3] 22. panta 1. punkts piešķir ikvienam Savienības pilsonim tiesības balsot un kandidēt pašvaldību vēlēšanās dalībvalstī, kurā viņš dzīvo, ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādus piemēro attiecīgās valsts pilsoņiem. Sīki izstrādāti noteikumi par to, kā ir izmantojamas tiesības balsot un kandidēt pašvaldību vēlēšanās, ir paredzēti Padomes Direktīvā 94/80/EK (turpmāk "Direktīva")[4].

Komisija saskaņā ar Direktīvas 13. pantu iepriekšējo un pirmo Ziņojumu par Direktīvas transponēšanu un īstenošanu pieņēma 2002. gadā. Šajā ziņojumā pirmo reizi ir aplūkots plašāks jautājums par piedalīšanos vietējos demokrātijas procesos un novērtēta Direktīvas transponēšanas un īstenošanas situācija dalībvalstīs, kas 2002. gadā, kad tika pieņemts pirmais ziņojums, vēl nebija Savienības dalībvalstis. Lai gan Direktīvu ir transponējušas visas dalībvalstis, ir jānovērš vairāki šķēršļi, kas kavē vēlēšanu tiesību pilnīgu izmantošanu, nodrošinot Direktīvas noteikumu pareizu īstenošanu un transponēšanu.

Ziņojumā ir arī novērtēts, vai izņēmuma piešķiršana saskaņā ar LESD 22. panta 1. punktu, joprojām ir pamatota. Direktīvas 12. panta 4. punktā ir paredzēts, ka līdz 1998. gada 31. decembrim un pēc tam katrus sešus gadus Komisija par to iesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei ziņojumu. Pēdējais ziņojums par izņēmuma piešķiršanu tika pieņemts 2005. gadā[5].

Savienība ir dibināta, pamatojoties uz vērtībām, kas respektē demokrātiju[6], un katram Savienības pilsonim ir tiesības piedalīties Savienības demokrātiskajā dzīvē[7]. Tāpēc ir svarīgi

---

1 Eiropas Savienības Pamattiesību harta (OV C 83/389, 30.3.2010.).
2 Eiropas Savienības Pamattiesību harta.
3 Līgums par Eiropas Savienības darbību.
4 Padomes 1994. gada 19. decembra Direktīva 94/80/EK, ar kuru paredz sīki izstrādātus noteikumus par to, kā tiesības balsot un kandidēt pašvaldību vēlēšanās izmanto Savienības pilsoņi, kas dzīvo dalībvalstī, kuras pilsoņi tie nav (OV L 368, 31.12.1994., 38. lpp.).
5 COM(2005)382.
6 Līguma par Eiropas Savienību (LES) 2. pants.

garantēt līdzdalības demokrātijas principus, cita starpā nodrošinot visu Savienības pilsoņu līdzdalību un pieliekot pūles, lai veicinātu līdzdalību.

Līdzdalības demokrātijas principu garantēšana ir primāri svarīga, jo īpaši vietējā līmenī, kur pieņemtie lēmumi tieši ietekmē pilsoņus. Samazinot piedalīšanos demokrātiskajā dzīvē, kas izpaužas kā zems vēlētāju kopskaits vēlēšanās, var tikt radītas tādas nevēlamas sekas kā pārstāvības demokrātijas stāvokļa pasliktināšanās.

Lielākajā daļā dalībvalstu nesenajās Eiropas vēlēšanās reģistrētais vēlētāju kopskaits bija mazāks nekā 50 %[8]; līdzīga tendence bija vērojama daudzās dalībvalstīs nesenajās pašvaldību vēlēšanās[9]. Atbilstoši Savienības dibināšanas principiem Komisija uzskata, ka ir svarīgi mainīt šo tendenci, lai nostiprinātu saikni starp vēlētājiem un ievēlētajiem pārstāvjiem un uzlabotu ievēlēto pārstāvju pieņemto lēmumu leģitimitāti.

Šajā saistībā pilsoņu vēlēšanu tiesību nostiprināšana ir noteikta kā viena no politiskajām prioritātēm Stokholmas programmā. Stokholmas Rīcības plānā, kas pieņemts 2010. gada 20. aprīlī, ir uzsvērts, ka *"lai tuvinātu pilsoņus Eiropas projektam, ir svarīgi atvieglot un veicināt pilsoņu līdzdalību Savienības demokrātiskajā dzīvē. Lielāks vēlētāju kopskaits Eiropas Parlamenta vēlēšanās ir kopīgs mērķis. Būtu turpmāk jāveicina un jāstiprina pilsoņu tiesības balsot un tikt ievēlētiem vietējās un Eiropas vēlēšanās viņu dzīvesvietā"*[10].

Šis ziņojums sniedz ieguldījumu 2010. gada ziņojuma par ES pilsonību 18. darbības īstenošanā, jo tā mērķis ir veicināt, lai dalībvalstis pilnībā īstenotu ES pilsoņu balsstiesības viņu dzīvesvietas dalībvalstī un pienācīgi informētu ES pilsoņus par viņu vēlēšanu tiesībām[11]. Tāpēc šajā ziņojumā ir novērtēta ES pilsoņu informētība par viņu vēlēšanu tiesībām un to izmantošana pašvaldību vēlēšanās, un tas ir vērsts uz informācijas pasākumiem, ko dalībvalstis ieviesušas atbilstoši Direktīvas noteikumiem. Šajā ziņojumā ir arī uzsvērta dalībvalstīs īstenotā paraugprakse informācijas kampaņu un iniciatīvu organizēšanā, lai mudinātu ES pilsoņus, kas nav to dzīvesvietas dalībvalsts pilsoņi, piedalīties institucionālajā un politiskajā dzīvē vietējā līmenī.

2. INFORMĒTĪBA UN LĪDZDALĪBA

2.1. Informētība par vēlēšanu tiesībām Eiropas Savienībā

Kā liecina Eiropas Komisijas veikto jaunāko Eirobarometra apsekojumu statistika[12], vairākums pilsoņu dalībvalstīs ir informēti par savām tiesībām balsot un kandidēt pašvaldību

---

7 Līguma par Eiropas Savienību (LES) 10. panta 3. punkts.

8 Ziņojums par Eiropas vēlēšanām, COM(2010)605.

9 Avots: aptaujas anketa, kas dalībvalstīm nosūtīta 2011. gada 10. janvārī (turpmāk "aptaujas anketa").

10 Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Brīvības, drošības un tiesiskuma telpas nodrošināšana Eiropas pilsoņiem. Stokholmas programmas īstenošanas rīcības plāns", COM/2010/0171 galīgā redakcija.

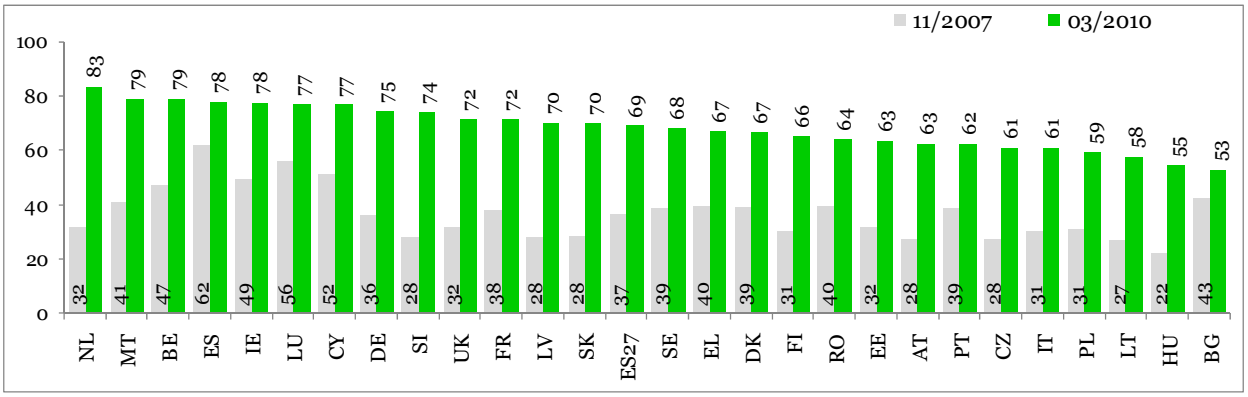
11 Komisija 2010. gada ziņojumā par ES pilsonību "Likvidējot šķēršļus ES pilsoņu tiesību īstenošanai" (COM(2010)603 galīgā redakcija) izklāstīja 25 konkrētas darbības, kas veicamas, lai likvidētu pastāvīgos šķēršļus, kuri liedz pilsoņiem efektīvi izmantot viņu tiesības atbilstoši ES tiesībām dažādās viņu ikdienas dzīves lomās, tostarp kā politikas dalībniekiem. Saskaņā ar 18. darbību Komisija lūdz dalībvalstis *"nodrošināt, ka ES pilsoņu balsstiesības viņu dzīvesvietas dalībvalstī tiek pilnībā ievērotas, ka ES pilsoņi var iestāties politiskajās partijās vai tās nodibināt savā dzīvesvietas valstī un ka dalībvalstis pienācīgi informē ES pilsoņus par viņu vēlēšanu tiesībām"*.

12 *Flash Eurobarometer* Nr. 292.

vēlēšanās viņu dzīvesvietas dalībvalstī. Informētība par vēlēšanu tiesībām vietējā līmenī četros gados ir būtiski uzlabojusies visās dalībvalstīs. ES līmenī vidējais to pilsoņu īpatsvars, kuri ir informēti par šādām tiesībām, ir gandrīz divkāršojies no 37 % (2007. gadā) līdz 69 % (2010. gadā). Viszemākais vidējais īpatsvars ir palielinājies no 22 % (2007. gadā) līdz 53 % (2010. gadā), savukārt visaugstākais — no 62 % (2007. gadā) līdz 83 % (2010. gadā).

Informētība par ES pilsoņa vēlēšanu tiesībām, 2007.–2010. gads

ES pilsonim, kas dzīvo [MŪSU VALSTĪ], ir tiesības balsot vai kandidēt pašvaldību vēlēšanās. – Taisnība

1. cet. (2010. gads). Par katru apgalvojumu, ko es nolasīšu, lūdzu, pasakiet, vai tā ir vai nav taisnība:
4. cet. (2007. gads). Faktiski visi ES dalībvalstu pilsoņi ir "Eiropas Savienības pilsoņi". Kādas, Jūsuprāt, tiesības ir Eiropas Savienības pilsonim?
Avots: visi respondenti, % pa valstīm
Norādītas pareizās atbildes

Avots: Flash Eurobarometer *Nr. 292.*

Pēdējos gados Eiropas Komisija ir sniegusi lielu ieguldījumu ES pilsoņu informēšanā par viņu vēlēšanu tiesībām un mudinājusi viņus aktīvi piedalīties Savienības demokrātiskajā dzīvē. Programma "Pamattiesības un pilsonība" 2007.–2013. gadam ir sniegusi ieguldījumu tādu darbību izstrādē, kuru mērķis ir veicināt informācijas un pilsoniskās izglītošanas iniciatīvas, lai palielinātu vēlētāju kopskaitu vēlēšanās. No 2007. līdz 2010. gadam ir finansēti 12 projekti saistībā ar aktīvu piedalīšanos Savienības demokrātiskajā dzīvē un piešķirtas dotācijas par summu vairāk nekā EUR 3,8 miljoni[13]. Šī tematiskā prioritāte joprojām ir iekļauta arī 2011. gada Darba programmā[14].

Nesen Eiropas Komisija ierosināja pasludināt 2013. gadu par "Eiropas Pilsoņu gadu"[15]. Eiropas gads uzlabotu ES pilsoņu informētību par viņu tiesībām brīvi pārvietoties un dzīvot Eiropas Savienībā un — vispārīgāk — par to plašo tiesību klāstu, kas viņiem pieejamas saskaņā ar Savienības tiesību aktiem pārrobežu kontekstā, tostarp par vēlēšanu tiesībām.

Vairākas dalībvalstis noteica mērķtiecīgus pasākumus, lai informētu ES pilsoņus par viņu tiesībām vēlēt pašvaldību vēlēšanās, kaut arī, izmantojot dažādus līdzekļus[16]. Jo īpaši Dānija, Igaunija, Lietuva, Somija, Spānija, Ungārija, Vācija un Zviedrija ir ieviesušas praksi, saskaņā ar kuru attiecīgajiem pilsoņiem pa pastu tiek nosūtīti balsošanas biļeteni vai individuālas vēstules, kurās ietverta informācija par vēlēšanu norisi. Attiecībā uz vietējā līmenī veiktām

13 Informācija pieejama saitē http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/programme/.
14 Komisijas 2010. gada 3. decembra Lēmums par 2011. gada Darba programmas pieņemšanu attiecībā uz īpašo programmu "Pamattiesības un pilsonība", C(2010)8378.
15 COM(2011) 489 galīgā redakcija.
16 Avots: aptaujas anketa.

darbībām vairākas dalībvalstis, piemēram, Čehijas Republika, Dānija, Grieķija, Itālija, Latvija, Lietuva, Polija un Slovākija, ir sniegušas informāciju ar oficiālo tīmekļa vietņu starpniecību. Apvienotā Karaliste un Vācija ir izveidojušas specializētu "palīdzības līniju". Francijā, Īrijā, Kiprā, Luksemburgā, Portugālē un Rumānijā informācija tika sniegta drukātās publikācijās vai vietējā presē.

2.2. Vēlētāju kopskaits pašvaldību vēlēšanās

To ES pilsoņu piedalīšanās viņu dzīvesvietas dalībvalsts demokrātiskajā dzīvē, kuri nav attiecīgās dalībvalsts pilsoņi, ir jānovērtē plašākā vispārējā vēlētāju kopskaita kontekstā.

Pēdējās pašvaldību vēlēšanās, kas notika dalībvalstu lielākajās pilsētās, pārsvarā — galvaspilsētās, septiņās dalībvalstīs vēlētāju kopskaits bija no 50 līdz 60 procentiem[17]. Vēlētāju kopskaits bija mazāks nekā 50 % desmit pašvaldībās no šīm minētajām[18]. Kopumā ir divdesmit dalībvalstis, kurās pēdējās pašvaldību vēlēšanās, kas notika galvaspilsētās, nepiedalījās vairāk nekā trešdaļa balsstiesīgo vēlētāju[19]. Dalības rādītāji citās pilsētās, kas nav galvaspilsētas, atkarībā no to lieluma ir pat vēl zemāki[20]. Lai gan kopumā vēlētāju kopskaits pašvaldību vēlēšanās ir lielāks nekā Eiropas vēlēšanās, ir daži izņēmumi, piemēram, Atēnas, Budapešta, Kopenhāgena un Rīga[21].

Kopumā dati par vēlētāju kopskaitu pašvaldību vēlēšanās liecina par tendenci, ka palielinās pilsoņu politiskā neapmierinātība. "Demokrātijas deficīta" novēršana joprojām ir sarežģīts uzdevums dalībvalstīm un Eiropas iestādēm, kā arī ievēlētajām pašvaldībām visā Savienībā.

Daži empīriski faktori, kas mazina vēlētāju kopskaitu, ir kopēji vairākām dalībvalstīm. Pašvaldību vēlēšanās tika konstatēta negatīva saistība starp iedzīvotāju skaitu un vēlētāju kopskaitu. Ļoti mazās pilsētās interese par vietējo politiku ir lielāka, jo iespējamība ietekmēt lēmumu pieņemšanu tiek uzskatīta par lielāku. Šķiet, ka izņēmums attiecībā uz šo tendenci ir lielās galvaspilsētas, kurās novērota plašāka iedzīvotāju iesaistīšanās salīdzinājumā ar pārējām pilsētām. Varētu pieņemt, ka, pašvaldību vēlēšanas organizējot vienlaicīgi ar valsts vēlēšanām, vēlētāju kopskaitu var palielināt. Valsts partiju vietējā klātbūtne rosina iedzīvotājus, kuri atbalsta šīs partijas, balsot pašvaldību vēlēšanās[22]. Visbeidzot, daudzos

---

17 Amsterdamā 51,38 %; Lisabonā 53,44 %; Kopenhāgenā 54,42 %; Parīzē 56,93 %; Dublinā 57,77 %; Helsinkos 58,87 %; Rīgā 58,92 %; Berlīnē 60,2 % (Berlīne ir pilsētvalsts, tāpēc pašvaldību vēlēšanas vienlaicīgi ir arī valsts vēlēšanas. Tas izskaidro lielo vēlētāju kopskaitu. Atsevišķās pašvaldību vēlēšanās Vācijā vēlētāju kopskaits mēdz būt 25 %, pat lielajās pilsētās).

18 Bukarestē 31,06 %; Bratislavā 33,55 %; Sofijā 37,85 %; Viļņā 42,28 %; Atēnās 43,04 %; Budapeštā 43,59 %; Prāgā 44,43 %; Ļubļanā 44,79 %; Londonā 45,30 %; Varšavā 48,27 %.

19 Avots: aptaujas anketa.

20 Ostravā (Čehijas Republikā) 35,39 %; Lillē (Francijā) 48,83 %; Štutgartē (Vācijā) 48,7 %; Pēcā (Ungārijā) 33,24 %; Golvejā (Īrijā) 49,89 %; Roterdamā (Nīderlandē) 47,9 %; Krakovā (Polijā) 35,37 %; Mariborā (Slovēnijā) 43,38 %; Trnavā (Slovākijā) 29,35 %; Selfordā (Apvienotajā Karalistē) 33,50 %.

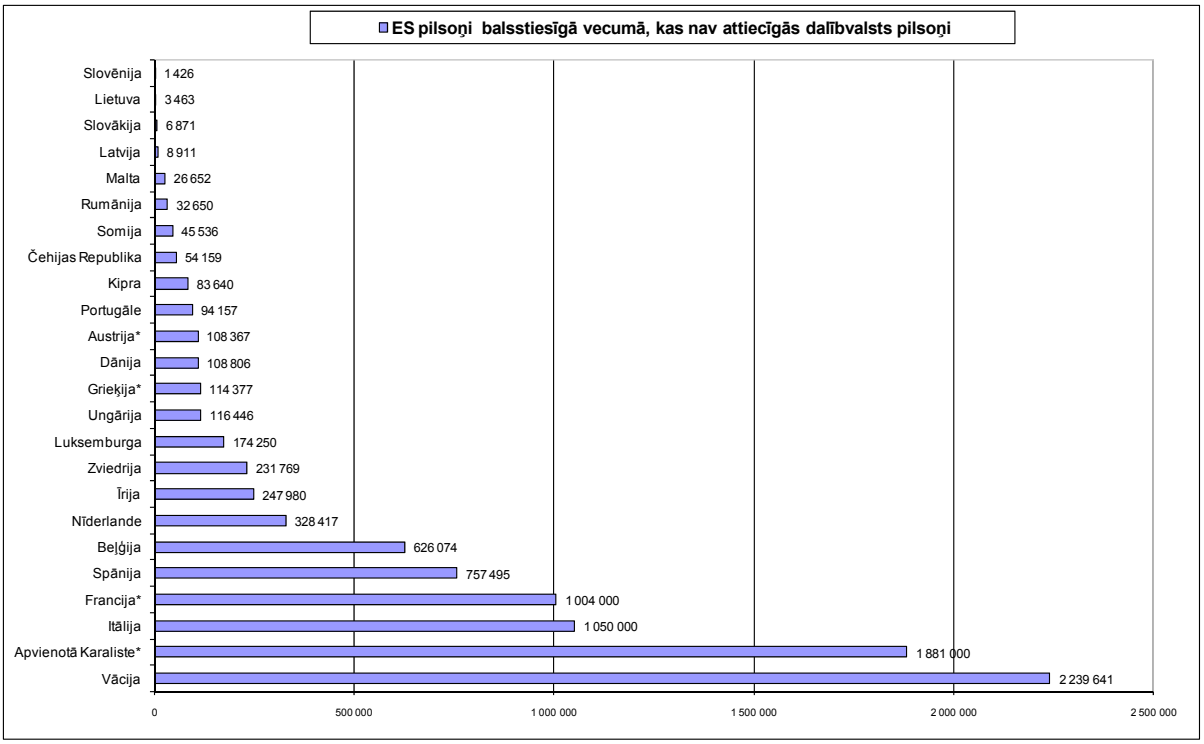
21 Turpmāk norādīts vēlētāju kopskaits pēdējās pašvaldību/Eiropas vēlēšanās minētajās galvaspilsētās: Atēnas 43,04 %/45,6 %; Budapešta 43,59 %/44,91 %; Kopenhāgena 54,42 %/61,1 %; Rīga 58,92 %/59,13 %.

22 Apvienotajā Karalistē vēlētāju kopskaits pašvaldību vēlēšanās bija 39,1 % 2009. gadā un 39,9 % 2008. gadā; vēlētāju kopskaits pašvaldību vēlēšanās, kas notika 2010. gadā vienlaicīgi ar vispārējām vēlēšanām, bija 62,2 %. Vācijā vēlētāju kopskaits vispārējās vēlēšanās Koblencā 2002. gadā bija 51,3 %; kad vispārējās vēlēšanas tika organizētas vienlaicīgi ar federālajām vēlēšanām, vēlētāju kopskaits bija 66,7 %. Itālijā vēlētāju kopskaits pašvaldību vēlēšanās 2006. gadā bija 65,98 %; kad

gadījumos nepiedalīšanās ir saistīta ar loģistikas apstākļiem, piemēram, tādas alternatīvas balsošanas kārtības neesamība (iepriekšēja balsošana, balsošana pa pastu u. c.), kas ļauj balsotājiem, kuri var nebūt spējīgi piedalīties vēlēšanās, tomēr nodot viņu balsis.

2.3. Tādu ES pilsoņu piedalīšanās pašvaldību vēlēšanās viņu dzīvesvietas dalībvalstī, kuri nav attiecīgās dalībvalsts pilsoņi

Vairāk nekā 8 miljoni ES pilsoņu balsstiesīgā vecumā 2010. gada beigās dzīvoja dalībvalstīs, kuru pilsoņi tie nav. Vislielākais šādu iedzīvotāju skaits tika reģistrēts Vācijā, Apvienotajā Karalistē un Itālijā, kā arī Francijā, Spānijā un Beļģijā. Tas nozīmē, ka 8 miljoni ES pilsoņu varēja balsot pašvaldību vēlēšanās savā dzīvesvietas dalībvalstī.

** Daļēji dati. Apvienotā Karaliste iesniedza datus par visiem tajā dzīvojošiem ES pilsoņiem, kas nav tās pilsoņi. Francija: pieejamie dati attiecas uz iepriekšējo ziņojumu. Grieķija iesniedza datus par tajā dzīvojošiem ES pilsoņiem, kas nav tās pilsoņi, bet ir vecāki par 20 gadiem. Austrija iesniedza datus, kas attiecas tikai uz galvaspilsētu. Dati par Bulgāriju, Igauniju un Poliju nav pieejami.*

Salīdzinot ar datiem pirmajā ziņojumā, kas izdots 2002. gadā[23], vairākās dalībvalstīs bija ievērojami palielinājies to ES pilsoņu skaits balsstiesīgā vecumā, kuri nav attiecīgo dalībvalstu pilsoņi un kuri dzīvo dalībvalstī, kas nav viņu izcelsmes valsts. Konkrētie skaitļi bija šādi: Itālijā no 56 000 līdz 1 050 000; Vācijā no 1 521 000 līdz 2 239 641; Grieķijā no 16 000 līdz 114 377; Īrijā no 76 000 līdz 247 980; Dānijā no 32 000 līdz 108 806; Portugālē no 26 000 līdz 94 157[24].

Neraugoties uz šo ievērojamo palielinājumu to ES balsstiesīgo pilsoņu skaita ziņā, kuri nav to dzīvesvietas dalībvalsts pilsoņi un dzīvo dalībvalstī, kas nav viņu izcelsmes valsts, tikai

---

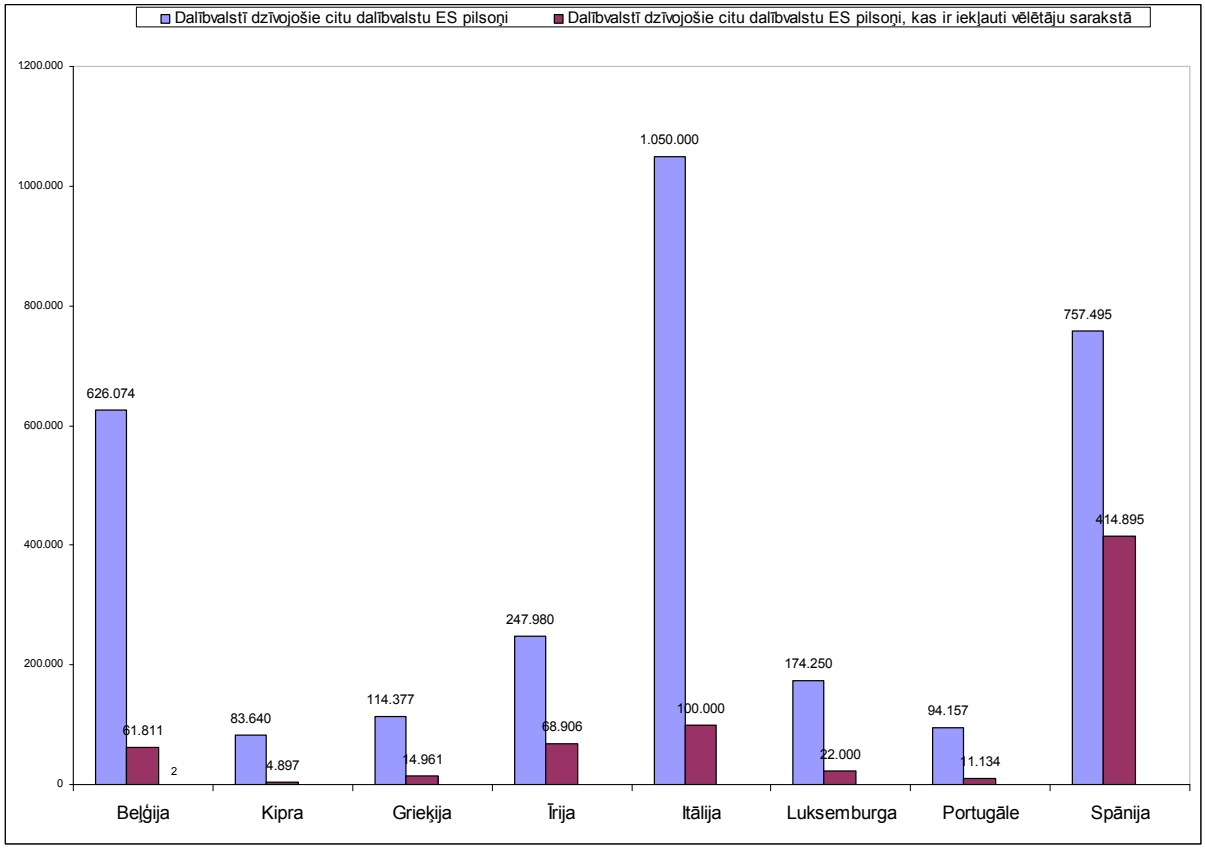
pašvaldību vēlēšanas tika organizētas vienlaicīgi ar vispārējām vēlēšanām, vēlētāju kopskaits bija 73,66 %.

23 COM(2002)260.

24 Avots: aptaujas anketa.

salīdzinoši neliels šādu pilsoņu skaits ir faktiski īstenojuši savas tiesības balsot pašvaldību vēlēšanās, kuras notikušas pēdējos gados viņu dzīvesvietas valstī.

Lai piedalītos pašvaldību vēlēšanās, iedzīvotājam jābūt reģistrētam vēlētāju sarakstā. Reģistrācijas kārtība dažādās dalībvalstīs atšķiras[25]. Attiecībā uz dalībvalstīm, kurās reģistrācija nav automātiska, iesniegtie dati liecina, ka vidēji tikai 10 % tajās dzīvojošo ES pilsoņu, kas nav šo dalībvalstu pilsoņi, ir lūguši, lai tos iekļauj vēlētāju sarakstos[26].

Dalībvalstis, kurās nav automātiskas reģistrācijas sistēmas
(dati par Apvienoto Karalisti, Bulgāriju, Čehijas Republiku, Franciju un Poliju nav pieejami)

Var secināt, ka acīmredzams konkrētas valsts kopienas pārsvars attiecībā pret to dalībvalstī dzīvojošo ES pilsoņu kopējo skaitu, kuri nav attiecīgo dalībvalstu pilsoņi, dažos gadījumos atbilst augstiem konkrētās kopienas dalības rādītājiem pašvaldību vēlēšanās. Tā tas ir Īrijā, Spānijā un Zviedrijā[27].

---

25 Austrijā (izņemot Burgenlandi), Dānijā, Igaunijā, Latvijā, Lietuvā, Maltā, Nīderlandē, Rumānijā, Slovākijā, Slovēnijā, Somijā, Ungārijā, Vācijā un Zviedrijā visi iedzīvotāji, tostarp ES pilsoņi, kas nav šo dalībvalstu pilsoņi, tiek automātiski iekļauti vēlētāju sarakstos.

26 Aptaujas anketā dalībvalstis tika lūgtas norādīt datus par pēdējām pašvaldību vēlēšanām, ja tās tiek organizētas vienā vēlēšanu dienā valsts līmenī, bet pārējos gadījumos — pieejamos datus par pēdējām pašvaldību vēlēšanām pēdējos trīs gados.

27 Īrijā to reģistrēto ES pilsoņu īpatsvars, kas nav tās pilsoņi, sasniedza apmēram 25 %. No to ES pilsoņu skaita, kas nav Īrijas pilsoņi, apmēram 25 % ir Lielbritānijas pilsoņi, un 74 % no viņiem ir reģistrējušies balsošanai. Viņi ir īpaši aktīvi iesaistījušies Īrijas politiskajā dzīvē, ņemot vērā, ka, pamatojoties uz savstarpīgumu, viņi var balsot *Dáil Éireann* (Parlamenta apakšpalātas) vēlēšanās tādā pašā veidā, kā Īrijas pilsoņi var balsot Apvienotās Karalistes parlamentārajās vēlēšanās. Spānijā to reģistrēto ES pilsoņu īpatsvars, kas nav tās pilsoņi, ir vairāk nekā 50 %. Lielākā daļa Lielbritānijas un Vācijas pilsoņu, kuru īpatsvars kopā ir apmēram 18,5 % no to ES pilsoņu skaita, kuri nav šo valstu pilsoņi, ir

Nav pieejami dati par to dalībvalstīs dzīvojošo ES pilsoņu īpatsvaru, kuri nav konkrēto dalībvalstu pilsoņi, bet ir faktiski balsojuši pēc viņu iekļaušanas vēlētāju sarakstos; pēc iekļaušanas vēlētāju sarakstā balsotāji vairs netiek iedalīti pilsoņos un citu valstu pilsoņos. Dalībvalstis pārsvarā neapkopo šādus datus, lai izvairītos no diskriminācijas. Ļoti maz datu ir pieejams par to ES pilsoņu skaitu, kuri nav dzīvesvietas dalībvalsts pilsoņi, bet kandidē vēlēšanās un tiek ievēlēti. Jo īpaši Austrija, Čehijas Republika, Vācija un Zviedrija ir uzsvērušas grūtības, kas rodas šādu datu apkopošanā no pašvaldībām, jo nav vienota kontaktpunkta, kā tas jau tika uzsvērts pēdējā ziņojumā par Eiropas vēlēšanām[28].

Vislielāko to ES pilsoņu īpatsvaru, kuri nav to dzīvesvietas dalībvalsts pilsoņi, bet ir balsojuši vēlēšanās, attiecībā pret tiem, kuri kandidējuši vēlēšanās, ir norādījusi Francija (32,8 %) un Zviedrija (17,1 %). Austrija, Luksemburga un Spānija norādīja ievērojamu skaitu ievēlētu ES pilsoņu, kuri nav šo valstu pilsoņi.

3. TRANSPONĒŠANA UN ĪSTENOŠANA

3.1. Situācija attiecībā uz Direktīvas 94/80/EK transponēšanu

Šajā ziņojumā pirmo reizi ir novērtēti to dalībvalstu tiesību akti, kas ES iestājās 2004. gadā, kā arī tiesību akti pārējās dalībvalstīs, kuri stājušies spēkā pēc 2002. gada ziņojuma pieņemšanas.

Jānorāda, ka ziņojumā ir ņemti vērā arī tie jaunie tiesību akti, kas līdz šim paziņoti tikai ar aptaujas anketas starpniecību, bet vēl nav oficiāli paziņoti Komisijai[29].

Pamatojoties uz dalībvalstu paziņotajiem vietējiem transponēšanas pasākumiem, var uzskatīt, ka Direktīvas transponēšana visu dalībvalstu tiesību aktos notiek apmierinošā līmenī. Tomēr ir jāatrisina daži nepareizas vai nepilnīgas transponēšanas jautājumi, lai izvairītos no nepareizas īstenošanas, kas varētu būt šķērslis vēlēšanu tiesību pilnīgai izmantošanai.

Dažās dalībvalstīs[30] Direktīvas 3. un 4. panta noteikumi[31], šķiet, ir īstenoti nepareizi; šajās dalībvalstīs ES pilsoņiem, kas nav to pilsoņi, balsstiesības un tiesības kandidēt pašvaldību

---

reģistrējušies balsošanai. Vēl viens iemesls šādam salīdzinoši augstam īpatsvaram varētu būt tas, ka no valstīm, kas ir pieņēmušas neautomātisku reģistrācijas sistēmu, Spānija ir vienīgā dalībvalsts, kura visiem ES pilsoņiem, kas nav tās pilsoņi, nosūta individuālas vēstules, kurās ietverta informācija par vēlēšanu kārtību. Turklāt Īrijā un Spānijā ES pilsoņi, kas nav šo valstu pilsoņi, ar konkrētiem nosacījumiem varēja balsot pašvaldību vēlēšanās vēl pirms Direktīvas stāšanās spēkā. Visbeidzot, Zviedrijā Somijas pilsoņu īpatsvars ir 27,5 % no visiem ES pilsoņiem, kas nav Zviedrijas pilsoņi, un pēdējās pašvaldību vēlēšanās nobalsojušo Somijas pilsoņu kopskaits tika lēsts apmēram 30 % apmērā.

28 COM(2010)605.

29 Austrija, Kipra, Lietuva, Luksemburga un Slovēnija.

30 Komisija pašlaik izvērtē konkrētus gadījumus Lietuvā un Slovēnijā. Slovēnijas iestādes nesen informēja Komisiju, ka tās piekrīt grozīt savus vietējos tiesību aktus, lai nodrošinātu to pilnīgu atbilstību Direktīvai.

31 Direktīvas 3. pants garantē balsstiesības un tiesības kandidēt pašvaldību vēlēšanās dzīvesvietas dalībvalstī ES pilsoņiem, kuri nav dzīvesvietas dalībvalsts pilsoņi, bet atbilst tiem pašiem nosacījumiem attiecībā uz šādām tiesībām, ko konkrētā valsts ar likumu uzliek saviem pilsoņiem. Direktīvas 4. pants paredz, ka gadījumos, kad ir noteikts, ka dzīvesvietas dalībvalsts pilsoņiem jābūt pavadījušiem noteiktu minimālo laikposmu kā iedzīvotājiem konkrētās valsts teritorijā, tad uzskatāms, ka vēlētāji un pilsoņi, kam ir tiesības kandidēt, ir izpildījuši šo nosacījumu, ja tie līdzvērtīgu laikposmu dzīvojuši citā dalībvalstī.

vēlēšanās tiek piešķirtas tikai pēc tam, kad viņi tajās nodzīvojuši minimālo laikposmu, nepiemērojot šādu prasību saviem pilsoņiem. Turklāt gadījumā, ja balsstiesības tiek piešķirtas ar nosacījumu, ka citas dalībvalsts pilsoņiem jābūt nodzīvojušiem dalībvalstī minimālo laikposmu, minētie tiesību akti neparedz iespēju uzskatīt, ka ES pilsoņi, kas nav dzīvesvietas dalībvalsts pilsoņi, ir izpildījuši šo nosacījumu, arī tad, ja tie līdzvērtīgu laikposmu dzīvojuši citā dalībvalstī ārpus viņu dzīvesvietas dalībvalsts.

Viena dalībvalsts ir noteikusi, ka balsotājam ir jāiesniedz pieteikums reģistrācijai vēlētāju sarakstā 30 dienās no balsstiesību iegūšanas. To varētu uzskatīt par diskrimināciju starp ES pilsoņiem, kas ir dzīvesvietas dalībvalsts pilsoņi, un ES pilsoņiem, kuri nav tās pašas dzīvesvietas dalībvalsts pilsoņi. Minētā laika termiņa *dies a quo* ir atšķirīgs — dzīvesvietas dalībvalsts pilsoņiem tas sākas no balsstiesīgā vecuma sasniegšanas dienas, bet citas dalībvalsts pilsoņiem tas sākas no dienas, kad viņi reģistrējušies kā attiecīgās dalībvalsts iedzīvotāji. Minētā noteikuma sekas, šķiet, ir atšķirīgas attiecībā uz ES pilsoņiem, kas ir dzīvesvietas dalībvalsts pilsoņi, un ES pilsoņiem, kas nav dzīvesvietas dalībvalsts pilsoņi[32].

Direktīvas 7. pants paredz, ka katrs ES pilsonis izmanto savas balsstiesības pašvaldību vēlēšanās dzīvesvietas dalībvalstī, ja viņš izteicis šādu vēlēšanos. Lielākā daļa dalībvalstu (Austrija, Dānija, Igaunija, Latvija, Lietuva, Malta, Nīderlande, Rumānija, Slovākija, Slovēnija, Somija, Ungārija, Vācija un Zviedrija) izmanto labvēlīgāku sistēmu, kas paredz automātisku reģistrāciju vēlētāju sarakstā. Tas ļauj pilsoņiem balsot bez vajadzības iesniegt reģistrācijas pieteikumu konkrētā termiņā.

Dalībvalstīm ir jāizpilda konkrēti Direktīvā noteikti pienākumi, kuru mērķis ir veicināt ES pilsoņu reģistrāciju vēlētāju sarakstos[33]. Pēc atsevišķu sūdzību saņemšanas no ES pilsoņiem Komisija 2010. gadā sazinājās ar divām dalībvalstīm, kurās dzīvojošiem konkrētajiem ES pilsoņiem, ko nodarbināja starptautiskas organizācijas, bija radīti šķēršļi viņu vēlēšanu tiesību izmatošanā. Minēto dalībvalstu tiesību akti neļāva tajās dzīvojošiem ES pilsoņiem reģistrēties balsošanai vēlēšanās. Pēc pārrunām ar Komisiju minētās dalībvalstis nesen grozīja savus tiesību aktus un likvidēja identificētos šķēršļus[34].

Kad ES pilsonis, kas ir tiesīgs kandidēt vēlēšanās, iesniedz savu pieteikumu, viņš uzrāda tādus pašus pamatojošos dokumentus kā kandidāts, kurš ir konkrētās dalībvalsts pilsonis. Papildus oficiālai deklarācijai, kurā norādīta kandidāta pilsonība un adrese dzīvesvietas dalībvalstī, dalībvalstis var pieprasīt minimālu skaitu fakultatīvu dokumentu[35]. Komisija par Direktīvai neatbilstošiem uzskata jebkurus tiesību aktus, saskaņā ar kuriem vienmēr tiek prasīts iesniegt izziņu no piederības dalībvalsts par to, ka ES pilsonim nav liegtas tiesības kandidēt vēlēšanās. Saskaņā ar Direktīvu šādu izziņu var prasīt tikai gadījumos, ja ir šaubas par deklarācijas autentiskumu. Tas attiecībā uz balsstiesību īstenošanu rada papildu slogu ES pilsoņiem, kas

---

32 Komisija pašlaik izvērtē konkrētu gadījumu Kiprā.

33 Saskaņā ar Direktīvas 8. pantu: a) dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, lai ļautu vēlētāju iekļaut vēlētāju sarakstā pietiekamā laikā pirms vēlēšanu dienas; b) citas dalībvalsts pilsoņi , kuri lūdz, lai tos iekļauj vēlētāju sarakstā, iesniedz tādus pašus dokumentus kā pilsoņi; c) dalībvalsts var pieprasīt, lai citas dalībvalsts pilsonis uzrāda derīgu personas dokumentu kopā ar oficiālu deklarāciju, kas norāda viņa valstspiederību un adresi dzīvesvietas dalībvalstī.

34 Dānijas 2010. gada 21. decembra Likums Nr. 1545 un Zviedrijas Likums Nr. 1843/2010.

35 Deklarācija par to, ka kandidātam nav liegtas tiesības kandidēt vēlēšanās viņa piederības dalībvalstī; šaubu gadījumā — izziņa no piederības dalībvalsts, kas apliecina, ka kandidātam nav liegtas tiesības kandidēt vēlēšanās; derīgs personu apliecinošs dokuments; oficiāla deklarācija, kas apliecina, ka kandidāts neieņem nesaderīgu amatu; deklarācija, kurā norādīta pēdējā dzīvesvietas adrese piederības dalībvalstī.

nav to dzīvesvietas dalībvalsts pilsoņi. Turklāt arī dzīvesvietas apliecības atsauces numura pieprasīšana nav saskaņā ar Direktīvu[36].

Direktīva nosaka, ka dzīvesvietas dalībvalstij ir "laikus un pienācīgā veidā" jāinformē ES pilsoņi, kas nav tās pilsoņi, par nosacījumiem un kārtību viņu vēlēšanu tiesību izmantošanai pašvaldību vēlēšanās. ES pilsonim, kas nav tā dzīvesvietas valsts pilsonis, jo īpaši ir tiesības būt informētam par darbībām, kas veiktas attiecībā uz viņa pieteikumu iekļaut viņu vēlētāju sarakstā vai kandidēt vēlēšanās. Dažās dalībvalstīs[37] transponējošos tiesību aktos nav paredzēti īpaši noteikumi attiecībā uz pienākumu informēt attiecīgos ES pilsoņus par veiktajām darbībām. Gadījumos, ja dzīvesvietas dalībvalsts atsaka prasību tikt iekļautam vēlētāju sarakstā vai noraida prasību ļaut kandidēt vēlēšanās, Direktīva arī paredz ES pilsoņu tiesības būt informētiem par viņu tiesībām uz tiesisko aizsardzību, kas paredzēta dzīvesvietas valsts pilsoņiem. Dažos gadījumos šis noteikums nav skaidri iekļauts vietējos tiesību aktos[38]. Vairākās dalībvalstīs[39] vietējos transponēšanas tiesību aktos nav tieši iekļauts Direktīvas noteikums par dalībvalstu pienākumu laikus un pienācīgā veidā informēt balsotājus un personas, kas tiesīgas kandidēt vēlēšanās, par vēlēšanu tiesību izmantošanas nosacījumiem un kārtību. Tomēr visas šīs dalībvalstis ir paziņojušas par darbībām un iestāžu iniciatīvām, kuru mērķis ir informēt ES pilsoņus par viņu vēlēšanu tiesību izmantošanu un kuras veiktas pēdējās pašvaldību vēlēšanās, tādējādi nodrošinot minēto Direktīvas noteikumu īstenošanu.

3.2. To saskaņā ar Direktīvas 5. panta 3. un 4. punktu pieņemto dalībvalstu noteikumu analīze, kuru mērķis ir ierobežot dažas funkcijas attiecīgo dalībvalstu pilsoņiem

Rezultāts balsstiesībām un tiesībām kandidēt pašvaldību vēlēšanās dzīvesvietas dalībvalstī, kā to paredz Direktīva, ir tāds, ka ES pilsonis var tikt ievēlēts par pilsētas padomes locekli vai kļūt par mēru dalībvalstī, kuras pilsonis viņš nav.

Direktīva nodrošina dalībvalstīm iespēju paredzēt, ka tikai to pilsoņi var ieņemt amatus vietējā administrācijā, proti, amatus, kas saistīti ar pašvaldības izpildiestādi (pašvaldības pamatvienības izpildiestādes pārvaldes kolēģijas vēlēta vadītāja, vietnieka vai locekļa amatu), ja tie ievēlēti, lai ieņemtu šo amatu mandāta darbības laikā vai attiecīgo funkciju īslaicīgai vai pagaidu veikšanai.

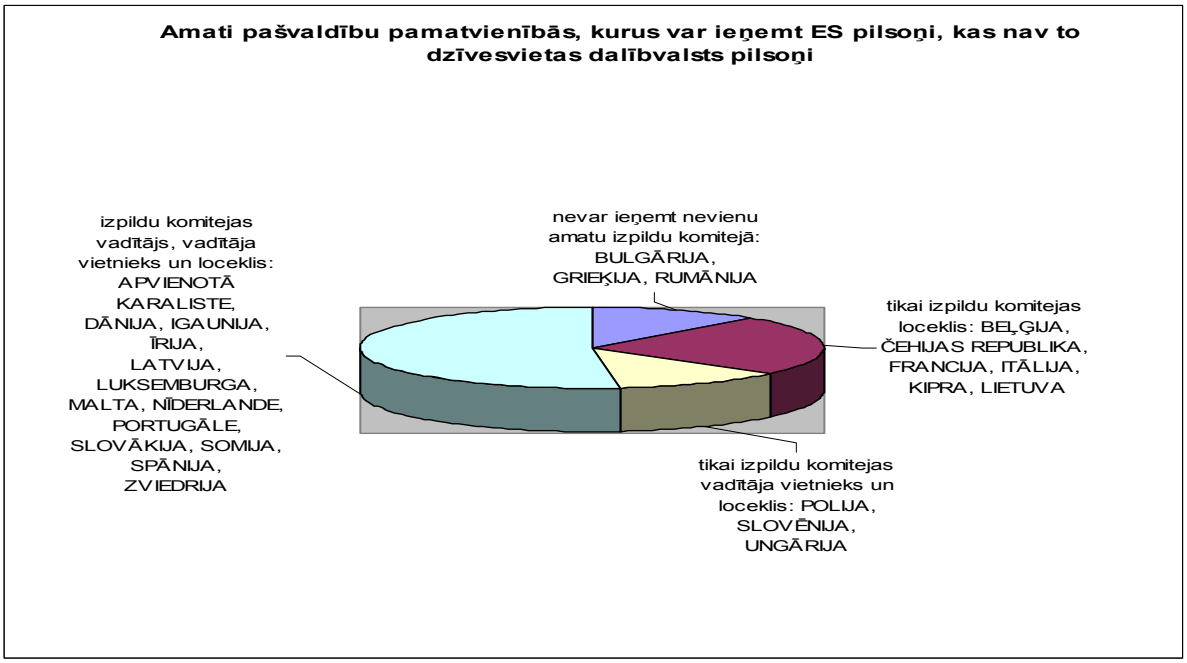
---

36 Komisija pašlaik izvērtē konkrētu gadījumu Bulgārijā.

37 Bulgārijā, Čehijas Republikā, Francijā, Kiprā, Polijā, Rumānijā, Slovākijā, Spānijā.

38 Francijā, Slovākijā, Spānijā.

39 Beļģijā, Bulgārijā, Čehijas Republikā, Francijā, Itālijā, Latvijā, Polijā, Rumānijā, Slovākijā, Slovēnijā, Spānijā.

* *Austrija un Vācija ir federālas republikas; noteikumi ir atšķirīgi, pamatojoties uz atsauces federālo zemi.*

Apvienotā Karaliste, Dānija, Igaunija, Īrija, Latvija, Luksemburga, Malta, Nīderlande, Portugāle, Slovākija, Somija, Spānija un Zviedrija pašlaik nepiemēro nekādus ierobežojumus, tāpēc ES pilsoņus, kas nav šo valstu pilsoņi, tajās var izvirzīt kā pašvaldību pamatvienību izpildu komitejas vadītāju, vadītāja vietnieku vai locekli. Trīs dalībvalstis[40] atļāva saviem pilsoņiem ieņemt tikai vietējās administrācijas vadītāja amatu. Sešās citās dalībvalstīs[41] ES pilsoņi, kas nav šo dalībvalstu pilsoņi, nevar ieņemt pat vadītāja vietnieka amatu, bet var ieņemt izpildu komitejas locekļa amatu. Visbeidzot, citas dalībvalstis[42] piemēroja visus Direktīvā noteiktos ierobežojumus, un tāpēc ES pilsoņi, kas nav to pilsoņi, nevar ieņemt pat izpildu komitejas locekļa amatu.

Šajā ziņojumā Komisija pirmo reizi analizē šos Direktīvas aspektus. Komisija uzskata, ka mazāk ierobežojošie tiesību akti var efektīvāk veicināt ES pilsoņu integrāciju un iesaistīšanos viņu dzīvesvietas dalībvalsts demokrātiskajā dzīvē.

3.3. Atjauninājums attiecībā uz Direktīvas pielikumu: "Pašvaldību pamatvienības" dalībvalstīs

Direktīvai ir pielikums, kurā uzskaitīti "pašvaldību pamatvienību" apzīmējumi katrā dalībvalstī Direktīvas 2. panta 1. punkta nozīmē[43]. "Pašvaldību pamatvienību" sarakstā ir definēta Direktīvas darbības joma, t. i., tās noteikumu piemērošana. Šajā saistībā ir svarīgi, lai minētais saraksts tiktu pastāvīgi atjaunināts.

---

40 Polija, Slovēnija un Ungārija.

41 Beļģija, Čehijas Republika, Francija, Itālija, Kipra un Lietuva.

42 Bulgārija, Grieķija un Rumānija.

43 Direktīvas 2. panta 1. punkta a) apakšpunktā "pašvaldības pamatvienība" ir definēta kā pielikumā uzskaitītās administratīvās vienības, kas saskaņā ar katras dalībvalsts tiesību aktiem ietver tiešās vispārējās vēlēšanās ievēlētas institūcijas un kas ir pilnvarotas politiskās un administratīvās organizācijas pamatlīmenī risināt vietējos jautājumus uz savu atbildību.

Minētais pielikums tika grozīts 2003. gadā[44] (ņemot vērā 10 dalībvalstu pievienošanos 2004. gadā) un 2006. gadā[45] (ņemot vērā divu dalībvalstu pievienošanos 2007. gadā), lai tajā iekļautu šo dalībvalstu "pašvaldību pamatvienību" apzīmējumus.

Turklāt dažas dalībvalstis nesen paziņoja Komisijai par to jaunajiem tiesību aktiem, ar kuriem tiek mainīti pašvaldību pamatvienību apzīmējumi Direktīvas nozīmē[46]. Komisija ir aicinājusi visas dalībvalstis oficiāli informēt par visiem jaunajiem tiesību aktiem, kas tiek paziņoti šajā saistībā.

4. IZŅĒMUMS ATBILSTOŠI LESD 22. PANTA 1. PUNKTAM

LESD 22. panta 1. punkts nosaka, ka Direktīva var paredzēt izņēmumus no vispārējiem noteikumiem, ja to pamato īpaša situācija attiecīgajā dalībvalstī.

Direktīvas 12. pants ļauj ieviest izņēmumus attiecībā uz vienlīdzīgas attieksmes principu, ja to pamato īpašas problēmas attiecīgajā dalībvalstī. Dalībvalsts, kurā to ES pilsoņu īpatsvars, kas ir balsstiesīgā vecumā un kas dzīvo attiecīgajā valstī, bet nav tās pilsoņi, pārsniedz 20 % no tajā dzīvojošo ES pilsoņu balsstiesīgā vecumā kopējā skaita, var pieprasīt, ka gan balsotājiem, gan kandidātiem jābūt tajā nodzīvojušiem minimālo laikposmu, vai veikt pasākumus attiecībā uz kandidātu sarakstu sastāvu, lai veicinātu citu dalībvalstu pilsoņu integrāciju un izvairītos no polarizācijas starp "kandidātu — pilsoņu" un "kandidātu — citu valstu pilsoņu" sarakstiem.

Luksemburga ir vienīgā dalībvalsts, kas izpilda šo īpašo nosacījumu, un tā ir izmantojusi šo izņēmumu, piešķirot balsstiesības tikai tiem ES pilsoņiem — citu dalībvalstu pilsoņiem, kuru pastāvīgā dzīvesvieta (domicils) ir bijusi Luksemburgā un kuri ir dzīvojuši tās teritorijā vismaz piecus gadus pirms reģistrācijas[47]. Attiecībā uz tiesībām kandidēt vēlēšanās Luksemburga pieprasa, lai ES pilsoņi, kas nav tās pilsoņi, arī būtu nodzīvojuši tajā vismaz piecus gadus pirms pieteikuma iesniegšanas[48].

Komisija prasīja[49], lai Luksemburgas iestādes iesniedz visjaunāko informāciju par to ES pilsoņu skaitu, kuri ir balsstiesīgā vecumā un dzīvo Luksemburgā, bet nav tās pilsoņi, un Luksemburgā dzīvojošo balsstiesīgā vecumā esošo ES pilsoņu kopējo skaitu.

Pēc Luksemburgas iestāžu iesniegtajiem datiem, to Luksemburgā dzīvojošo ES pilsoņu skaits, kuri ir balsstiesīgā vecumā un nav tās pilsoņi, ir 174 250. Tajā dzīvojošo balsstiesīgā vecumā esošo ES pilsoņu kopējais skaits ir 406 300. No tā izriet, ka attiecība starp pirmajiem un otrajiem minētajiem ir 42,9 %, kas ir vairāk nekā Direktīvā noteiktais 20 % slieksnis.

Tādējādi izņēmuma piešķiršana Luksemburgai joprojām ir pamatota.

Ar likumu, kas pieņemts 2011. gada 13. februārī, Luksemburga paplašināja tiesības kandidēt vēlēšanās, tās attiecinot arī uz tajā dzīvojošiem trešo valstu pilsoņiem. Pēc minētā likuma

---

44 Akts par Čehijas Republikas, Igaunijas, Kipras, Latvijas, Lietuvas, Maltas, Polijas, Slovākijas, Slovēnijas un Ungārijas pievienošanās nosacījumiem un pielāgojumiem Līgumos, kas ir Eiropas Savienības pamatā (OV L 236, 23.9.2003., 334. lpp.).

45 Padomes Direktīva 2006/106/EK (OV L 363, 20.12.2006., 409. un 410. lpp.).

46 Dānija, Grieķija un Latvija.

47 Likuma, kas pieņemts 2003. gada 18. februārī, 2. pants.

48 Likuma, kas pieņemts 2003. gada 18. februārī, 192. pants.

49 Vēstule, kas datēta ar 2011. gada 11. februāri.

stāšanās spēkā visi citu valstu pilsoņi var ieņemt pašvaldību pamatvienību izpildu komiteju vadītāja vai locekļa amatu.

Direktīvas 12. panta 2. punkts nosaka, ka Beļģija Direktīvā paredzētos ierobežojumus var piemērot ierobežotam pašvaldību vienību skaitam, kuru sarakstu tā paziņo vismaz gadu pirms to pašvaldības vienību vēlēšanām, attiecībā uz kurām tā grasās lūgt izņēmumu. Beļģija nekad nav lūgusi Direktīvas 12. panta 2. punktā paredzēto izņēmumu.

Saskaņā ar Direktīvas 12. panta 3. punktu, ja dalībvalsts tiesību akti paredz, ka citas dalībvalsts pilsoņiem, kas tajā dzīvo, ir tiesības vēlēt šīs valsts parlamentu, un šim nolūkam tos var iekļaut šīs valsts vēlētāju sarakstā ar tādiem pašiem nosacījumiem kā valsts vēlētājiem, pirmā dalībvalsts, atkāpjoties no Direktīvas, var atturēties no 6. līdz 11. panta piemērošanas šiem pilsoņiem. Neviena dalībvalsts nav lūgusi Direktīvas 12. panta 3. punktā paredzēto izņēmumu[50].

5. PAPILDU CENTIENI ĪSTENOT VĒLĒŠANU TIESĪBAS UN PILSOŅU IESAISTĪŠANA DEMOKRĀTISKAJĀ DZĪVĒ

5.1. Tiesības kļūt par politiskas partijas locekli dzīvesvietas valstī vai nodibināt politisku partiju

Saskaņā ar nediskriminācijas principu ES pilsoņiem jābūt iespējai īstenot vēlēšanu tiesības ar tādiem pašiem nosacījumiem kā tās dalībvalsts pilsoņiem, kurā viņi dzīvo. Tas nozīmē, ka ES pilsoņiem ir jābūt spējīgiem pilnībā piedalīties viņu dzīvesvietas dalībvalsts politiskajā dzīvē, jo īpaši attiecībā uz pievienošanos esošām politiskajām partijām vai pat jaunu partiju nodibināšanu.

Atbilstoši darbībām, kuras paziņotas 2010. gada Ziņojumā par ES pilsonību un kuru mērķis ir nodrošināt ES pilsoņiem, kas nav to dzīvesvietas dalībvalsts pilsoņi, tādus pašus nosacījumus kā dzīvesvietas dalībvalsts pilsoņiem, Komisija nesen sazinājās ar dalībvalstīm, kurās vietējie tiesību akti ierobežo ES pilsoņu, kas nav to pilsoņi, tiesības kļūt par politiskas partijas locekļiem vai nodibināt politisku partiju[51]. Kā jau ir uzsvērts Komisijas visjaunākajā ziņojumā par Eiropas vēlēšanām[52], Komisija uzskata, ka šādi ierobežojumi valstu tiesību aktos ir šķērslis ES pilsoņu vēlēšanu tiesību izmantošanai. Gadījumos, kad šādi ierobežojumi nebūs likvidēti, Komisija izmantos tai ar Līgumiem piešķirtās pilnvaras, lai nodrošinātu atbilstību Direktīvai.

5.2. ES pilsoņu, kas nav to dzīvesvietas dalībvalsts pilsoņi, piedalīšanās veicināšanas paraugprakse

Komisija uzsver tādu darbību un iniciatīvu nozīmīgumu, kuru mērķis ir veicināt un rosināt ES pilsoņu piedalīšanos viņu dzīvesvietas valsts demokrātiskajā dzīvē.

---

50 Saskaņā ar Direktīvas 12. panta 3. punktu, ja dalībvalsts tiesību akti paredz, ka citas dalībvalsts pilsoņiem, kas tajā dzīvo, ir tiesības vēlēt šīs valsts parlamentu, un šim nolūkam tos var iekļaut šīs valsts vēlētāju sarakstā ar tādiem pašiem nosacījumiem kā valsts vēlētājiem, pirmā dalībvalsts, atkāpjoties no Direktīvas, var atturēties no 6. līdz 11. panta piemērošanas šiem pilsoņiem.

51 Komisija pašlaik izvērtē konkrētus gadījumus Čehijas Republikā, Grieķijā, Latvijā, Lietuvā, Polijā, Slovākijā, Spānijā un Vācijā. Somija jau ir paziņojusi, ka esošie ierobežojumi šajā saistībā tiks svītroti no tās tiesību aktiem.

52 COM(2010)605.

Dažās dalībvalstīs jau ir ieviesta paraugprakse, ko varētu izmantot kā piemēru. Šādas valstis ir Dānija, Igaunija, Lietuva, Somija, Spānija, Ungārija, Vācija un Zviedrija, kas ir noteikušas mērķtiecīgus pasākumus, lai informētu ES pilsoņus par viņu balsstiesībām un tiesībām kandidēt pašvaldību vēlēšanās; šādi pasākumi ir tādu individuālu vēstuļu vai balsošanas biļetenu nosūtīšana pa pastu, kuros ietverta informācija par vēlēšanu kārtību.

Šajā saistībā par efektīvu instrumentu, kā veicināt piedalīšanos pašvaldību vēlēšanās, ir jāuzskata tādas informētības uzlabošanas kampaņas organizēšana, kas īpaši vērsta uz jauniešiem, kā tas tika darīts Luksemburgā. Skola ir galvenais atsauces punkts vietējās kopienas dzīvē, jo īpaši pirmreizējiem balsotājiem, kā arī galvenā dalībniece integrācijas un pilsoniskās izglītošanas procesā.

Direktīva paredz, ka dalībvalstis, kurās balsošana nav obligāta, var pieņemt automātiskas balsotāju reģistrācijas sistēmu. Šāda sistēma jau darbojas Austrijā (izņemot Burgenlandi), Dānijā, Igaunijā, Latvijā, Lietuvā, Maltā, Nīderlandē, Rumānijā, Slovākijā, Slovēnijā, Somijā, Ungārijā, Vācijā un Zviedrijā. Komisija par labvēlīgu atzīst praksi, saskaņā ar kuru ES pilsoņi, kas nav to dzīvesvietas dalībvalsts pilsoņi, tiek automātiski reģistrēti vēlētāju sarakstā brīdī, kad viņi reģistrējas kā dalībvalsts iedzīvotāji. Šāda prakse ļautu izvairīties no papildu sloga uzlikšanas ES pilsoņiem, kuri vēlas izmantot to balsstiesības, ņemot vērā, ka viņiem nav jāiesniedz papildu reģistrācijas pieteikums konkrētā termiņā.

Attiecībā uz dalībvalstīm, kas izmanto neautomātisku sistēmu reģistrācijai vēlētāju sarakstos, Komisija par labu praksi uzskata nenoteikt konkrētu termiņu reģistrācijas pieteikuma iesniegšanai. Kā piemēru var minēt Itāliju. Tieši pēdējā vēlēšanu kampaņas posmā ES pilsoņi vairāk iesaistās politiskās diskusijās un tāpēc nolemj paši izmantot balsstiesības. Attiecīgi tāda konkrēta termiņa noteikšana reģistrācijai vēlētāju sarakstā, kas beidzas ievērojamu laiku pirms vēlēšanu kampaņas, varētu atturēt no balsošanas tos ES pilsoņus, kuri izlemj balsot pēdējā brīdī.

6. SECINĀJUMI

Salīdzinot pirmajā ziņojumā sniegtos datus ar datiem, kas apkopoti ar aptaujas anketas starpniecību 2011. gadā, tādu balsstiesīgā vecumā esošu ES pilsoņu skaits, kuri dzīvo dalībvalstī, kas nav viņu izcelsmes valsts, palielinājās no 4,7 miljoniem (2000. gadā) līdz 8 miljoniem (2010. gadā), galvenokārt ES paplašināšanās dēļ[53]. To ES pilsoņu skaits, kas nav to dzīvesvietas dalībvalsts pilsoņi un kas aktīvi piedalās demokrātiskajā dzīvē vietējā līmenī, šķiet, paplašināšanās dēļ nav procentuāli palielinājies, vismaz spriežot pēc to iesniegtajiem pieteikumiem reģistrēt tos vēlētāju sarakstos.

Vēlētāju kopskaits dažādu veidu vēlēšanās ir kļuvis par sarežģītu jautājumu Eiropas dalībvalstu demokrātijai. Leģitimitāte, kas tiek nodrošināta ar brīvām un vispārējām vēlēšanām, ir demokrātiskas pārvaldības pamats. Piedalīšanās līmenis vēlēšanās ir kritiski svarīgs demokrātijas kvalitātes rādītājs. Šo iemeslu dēļ politiskās neapmierinātības novēršana ir pastāvīgi jāiekļauj Savienības un dalībvalstu darba kārtībā kā viena no svarīgākajām prioritātēm. No jauna ir jāīsteno centieni, lai sniegtu ES pilsoņiem mērķtiecīgu informāciju par viņu vēlēšanu tiesībām un administratīvo kārtību, kas jāievēro, lai šīs tiesības varētu izmantot. Visas iniciatīvas, kuru mērķis ir uzlabot informētību par vēlēšanu tiesībām un

[53] Apmēram 40 % ir to dalībvalstu pilsoņi, kas ES pievienojās 2004. gadā.

veicināt piedalīšanos pašvaldību vēlēšanās, ir uzskatāmas par noderīgu un efektīvu atbalstu, tāpat kā piedalīšanās Komisijas pārvaldītajās programmās, kā norādīts iepriekš 2.1. punktā.

Komisija turpinās cieši sadarboties ar dalībvalstīm, lai uzraudzītu, vai Direktīvas īstenošana un transponēšana notiek pareizi, un palīdzētu dalībvalstīm noteikt visus vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu vēlēšanu tiesību pilnīgu īstenošanu, vienlaikus likvidējot šķēršļus, kas liedz vēlētājiem izmantot tiesības būt laikus un pienācīgā veidā informētiem par viņu vēlēšanu tiesībām. Priekšlikums par 2013. gadu kā Eiropas Pilsoņu gadu ir reāla iespēja uzlabot centienus, lai veicinātu piedalīšanos vēlēšanās, iesaistot ieinteresētās valsts un pašvaldību iestādes, kā arī galvenās ieinteresētās personas, kas veido dalībvalstu un to pilsoņu politisko dzīvi.

Tālab Komisija ir iecerējusi izmantot neoficiālu sadarbības platformu, kuras mērķis ir veicināt tiešu dialogu starp Komisiju, Reģionu komiteju un valstu pašvaldību un reģionālo iestāžu apvienībām. Šāda platforma ļaus Komisijai apzināt visas pastāvīgās grūtības, kas rodas pašvaldībām ES pilsoņu vēlēšanu tiesību īstenošanā, un tieši izmantot pašvaldību idejas un zinātību un to izstrādāto paraugpraksi, lai uzlabotu minēto tiesību efektīvu izmantošanu uz vietas.